

Predikan i Abrahamsbergskyrkan söndagen den 24 oktober 2010

Samhällsansvar

Predikotexten finns i Lukasevangeliet 19: 1-10.

Han kom in i Jeriko och gick genom staden. Där fanns en man som hette Sackaios, och han hade hand om tullen och han var rik. Han ville gärna se vem denne Jesus var men kunde inte för folkmassan, för han var liten till växten. Han sprang i förväg och klättrade upp i en sykomor för att kunna se honom, eftersom han skulle gå förbi där. När Jesus kom dit såg han upp mot honom och sade: "Skynda dig ner, Sackaios, i dag skall jag gästa ditt hem."

Sackaios skyndade sig ner och tog emot honom med glädje. Alla som såg det mumlade förargat: "Han har tagit in hos en syndare." Men Sackaios ställde sig upp och sade till Herren: "Hälften av vad jag äger, herre, skall jag ge åt de fattiga. Och har jag pressat ut pengar av någon skall jag betala igen det fyrdubbelt." Jesus sade till honom: "I dag har räddningen nått detta hus - han är också en son till Abraham, och Människosonen har kommit för att söka efter det som var förlorat och rädda det."

När jag själv kom in Jeriko strax före jul år 2003 var det i en skraltig mini-buss: efter många omvägar från Östra Jerusalem. Vi mötte en ockuperad stad: präglad av förfall och framför allt hat. Skotthål i många affärer på det torg som var centrum för den palestinska befolkningen: muslimer och kristna. Längre upp på sluttningen (dit vi inte fick gå) husockupanter (israeler som ovanpå en olaglig ockupation också olagligen hade tagit andra människors hus) som ropade glåpord och slängde sten och rutten frukt på sina grannar. Skolbarnen fick gå långa omvägar trots att de hade några rekordliga norska damer som följeslagare. Just där och då var det lätt att ta ställning. Jag tror att vi alla kan och bör reagera på direkt och påtagligt mänsklig förnedring. Det tycks som om många kristna får fart på sitt samhällsengagemang genom individer, mänskliga öden, den andres utsatthet. Vi ser gärna till det enskilda, den unika andra människan. Men det är klart att de här intrycken inte helt kan få avgöra hur jag ser på den ohyggligt komplicerade konflikten i Israel och Palestina.

Berättelsen om Jesus som kommer in i Jeriko och träffar Sackaios utspelar sig också i ett samhälle i undantagstillstånd. Det judiska folkets förlovade land var ockuperat av romarna. En del samhällsmedlemmar samarbetade med ockupationsmakten, och bland dem fanns hela den yrkesgrupp som Sackaios hörde till, tullindrivarna. Han var rik, troligen korrumberad, och som vi förstår grymt impopulär bland lokalbefolkningen. Situationen är alltså inte helt olik den som jag själv mötte i Jeriko för sju år sedan (men den var nog ett snäpp otrevligare...).

Jesus bryter igenom mönstret, och kallar till sig denne lille man, som var både överklass och utstött på en och samma gång. "Kom ner från trädet, jag vill komma hem till dig. Vi ska talas vid." Den här texten är ganska fantastisk, eftersom den i all sin korthet ställer ett antal nyckelfrågor kring samhället och vårt ansvar: inkomst- och förmögenhetsfördelning (mer åt de fattiga!), rättvisa och försoning (det jag har tagit orättmätigt, det skall jag ge tillbaka med råge) och tillhörighet (Jesus går in i hans hem och visar att även denne hatade man *hörde till*: "är också en son till Abraham", som det heter).

Och så är det med många Jesusord: de börjar med en enskild människa, men leder tanken vidare och vidgar kallelsen över mot de stora frågorna. Jag tror att de allra flesta skulle ta för givet att vi har ett samhällsansvar, och att detta är väl rotat i Bibelns budskap (minns biskop Tutu!) och i vad Jesus här lärt oss om kärlekens kraft och alla människors lika värde. Ett samhällsansvar som i den här församlingens och i Missionsförbundets tradition tas så självklart att vi inte behöver bry oss. Vi har alltid haft ett antal personer här som haft politiska uppdrag och ansvar, riksdag, regering, fullmäktigeförsamlingar, partier. Och ganska många, kanske mer än varannan? - har helt klart valt sina yrken utifrån ett tydligt markerat samhällsansvar: vård, undervisning, bistånd, fred... Vi kanske inte ska slå oss för bröstet, men det verkar inte som om vi behövde oroa oss jättemycket för frågan. Ja en söndag om året kanske, men annars rullar det väl på...

Nej det tror jag inte. Samhällsansvar är en färskvara och inget som är för evigt givet. Det är två saker som utmanar, åtminstone mig.

I USA pågår just nu en ganska hård och delvis hätsk debatt. En del kritik riktas mot president Obama (och den kommer både från höger och vänster, om vi vill använda de riktningssord som vi är vana vid). Men den förs också mellan olika kristna grupper, delvis i ett tonläge som känns väldigt obehagligt. En känd högerkristen, Glenn Beck, framträder gång på gång i TV-kanalen Fox och driver en kampanj mot alla pastorer och andra kristna som predikar social rättvisa, *social justice*. Detta är inget annat än kommunism i kristen förklädnad, dundrar denne självutnämnde trons väktare, och han får mycket medhåll inte minst inom den så kallade Tea-Party-rörelsen. De som predikar *social justice* borde uteslutas ur sina kyrkor, och människor uppmanas av Beck att trakassera predikanter och andra. Som särskild måltavla har Glenn Beck valt ut Jim Wallis: baptistpastor, redaktör, författare till flera böcker – bland annat en som heter Guds politik (*God's politics*). Som flera av er vet var Jim Wallis en uppskattad gästtalare vid vår senaste samfundskonferens i maj månad i år. I USA är det kontroversiellt att tänka så som vi brukar tänka, predika som Jim Wallis predikar tala som biskop Tutu talar om Bibeln som förändrande kraft. Kristet samhällsansvar för av social rättvisa är under attack.

OK då men det finns så mycket konstigheter i USA... De rör väl inte oss? Jag vet inte och jag hoppas att det är så – alltså att försöken att tränga ut samhällsansvar och social rättvisa från den kristna agendan bara är ett USA-fenomen. Men ändå.

När vi här i Abrahamsbergskyrkans församling satte oss ner med förslaget till grundvalar för den nya kyrkan, Gemensam framtid som den heter än så länge, så var vi först förhoppningsfulla. Men vi blev mer och mer fundersamma. I grundvalarna stod ingenting om den kristna församlingens sociala ansvar, det som traditionellt brukar kallas *diakoni*. Omsorgen om dem som har det svårt i vår närhet är en konsekvens av kristen tro, på precis samma sätt som gudstjänst och särskilda nådemedel som dop och nattvard. Inte heller hittade vi något som betonade den kristna människans ansvar i samhället, alltså det som den här söndagen och dess texter handlar om. Vår församling krävde därför i sitt svar att detta skulle skrivas in, och jag vill gärna göra församlingens ord till del i min predikan.

Kyrkans uppdrag kan självfallet inte begränsas till dess egen verksamhet. Tjänst som syftar till att förändra världen innebär också ansvar för samhället i stort. Kristna människor kommer, drivna av sin tro, att engagera sig i politiken, det civila samhällets organisationer, professionella sammanslutningar och internationellt samarbete. Inspirerade av sin kristna tro tar de enskilt och gemensamt ansvar, efter personlig övertygelse och fallenhet. Kyrkan välkomnar ett aktivt samhällsengagemang och vill med förbön, i sin förkunnelse och på andra sätt stödja detta och vara en profetisk röst för människans skull.

Det kanske är synd att detta behövde sägas och att det inte redan var sagt, i förberedelserna för en kyrka som vilar på sunda traditioner av att förena tro och politik, medmänsklighet och rättvisa, personligt engagemang och sociala reformer. Men nu är det i alla fall sagt.

Det andra som jag tror behöver sägas utgår också från Jesus. Jag vill komma hem till dig, säger han till Sackaios. Du hör till mitt hus, du är Abrahams barn. Du hör till!

Det goda hemmet har varit en viktig symbol för det goda samhället. Jag tror att den bilden gör god nytta fortfarande. Och för att ingen skall reagera partipolitiskt på vad jag säger vill jag påminna om att tanken på folkhemmet varit både en borgerlig och en socialdemokratisk idé (om vi nu vill använda svenska politiska begrepp). Men så här uttryckte sig statsminister Per Albin Hansson i Sveriges Riksdag år 1928:

Hemmets grundval är gemensamheten och samkänslan. Det goda hemmet känner icke till några privilegierade eller tillbakasatta, inga kelgrisar och inga styvbarn. Där ser icke den ene ner på den andre. Där försöker ingen skaffa sig fördel på andras bekostnad, den starke trycker icke ner och plundrar den svage. I det goda hemmet råder likhet, omtanke, samarbete, hjälpsamhet. Tillämpat på det stora folk- och medborgarhemmet skulle detta betyda nedbrytandet av alla sociala och ekonomiska skrankor, som nu skilja medborgarna i privilegierade och tillbakasatta, i härskande och beroende, plundrare och plundrade.

Det finns en avgörande skillnad mellan folkhemmet som begrepp (och hemmet som bild) och det politiska språk som överväger i dag (i alla politiska partier). Folkhemmet är den tankemodell som väglett svensk politik under minst 50 år. Under lång tid har det svenska folket gillat tanken att samhället tillhör alla. Om det finns brister i skolan är detta allas problem, sjukvården skall täcka alla människors behov, tunnelbanan äger vi tillsammans och skatter betalar vi: visserligen inte gladlynt men vi betalar till oss själva.

När jag själv började gilla och engagera mig i politik förekom inte begreppet *utanförskap*. Jag minns inte när sådana uttryck som "utanför samhället" kom in i det politiska språket: det kan ha varit under 1980-talet. Jag har hela tiden reagerat mot detta också som samhällsforskare. Man *får* helt enkelt inte säga, än mindre tänka, att någon står "utanför" samhället. Det är dålig politik, dålig vetenskap och framför allt dålig teologi.

Begreppet utanförskap (som nog lanserades med goda avsikter) har i synnerhet efter 2006 års valrörelse fått en dominerande plats i det politiska språket. Därmed förändras också tänkesättet – gradvis. Om några är utanför så är vi andra innanför. "Vi" kan betrakta och bedöma "dom". Vi kan ställa krav och formulera villkor för att släppa in

dom till oss. Detta står i skarp kontrast till folkhemmets tankevärld och det är inte så som Jesus talar till Sackaios. Han börjar med att försäkra honom att han hör till: att de delar hem och hus. Sedan börjar politisk och moralisk förändring.

Hemmets och tillhörighetens logik ser i stället ut så här. I det här samhället har vi några medlemmar som far illa, saknar arbete, utnyttjas av andra, uppviglar och vandaliserar, bryter mot lagarna. Detta är en tragik och en utmaning. Politikens nyckelfråga är hur vi ska mildra och på sikt avskaffa sådant som hotar gemensamheten. Det kuggar in precis där kristet samhällsansvar har sin kärna, med besked direkt från Jesus.

Nu menar jag inte att Jesus behöver draghjälp av Per Albin Hansson, eller omvänt. Jo, förresten – Jesus behövs! Ett folkhem utan den värme och den blick för den enskilda människan som Jesus förmedlar kan bli kallt och mekaniskt, trots goda värderingar på toppen. De bästa avsikter kan filtreras ner till torra cirkulärskrivelser och okänsliga gränsdragningar om det inte också finns en sådan anda som episoden med Jesus och den kortvuxne tullaren i Jeriko berättar om.

Samhällsansvaret, dagens tema, är förstås inget som helt kan överlåtas till yrkespolitiker, biståndsfördelare, socialsekreterare, professorer eller konsulter. Det gäller oss alla. Vi kan backa upp de goda ordningarna och stödja dem som bygger det rättrådiga samhället, men vi ska också *vara* den goda ordningen där vi finns. Jesus sträcker ut sin hand till Sackaios. "Du hör till, vi ska äta i samma hus, du och jag." Vi kan också sträcka ut en hand. Du där: du är älskad och du hör till Abrahams hus, Jesus har sett dig och jag ser dig nu.

Så gå i frid: vårda ditt samhälle med samma omsorg som du vårdar ditt hem, och hälsa din medmänniska med glädje.